

åpent

ROM

3/2005

Tema: Endring

Hålogaland Teater

Et hus for kunst og arbeidsglede

Vi er alle avhengige av fornying

Møt fornyingsminister Heidi Grande Røys

Kulturminner

Rosenkrantz tårn

PROFIL

Sigrid Monrad-Krohn

Et byggeprosjekt er en endringsprosess

Tett på Roar Bjordal

- 3 **Et hus for kunst og arbeidsglede**
Hålogaland Teater er blitt en institusjon med eget hus. Men teateret har sin radikale sjel i behold.
- 8 **Høgskolene – de allsidige lærestedene**
Statsbygg bygger høgskoler som aldri før. Neste år skal fire nye høgskolebygg åpnes.
- 10 **Et byggeprosjekt er en endringsprosess**
Hun fant ut at det var arkitektene som satte premissene. Derfor ble hun arkitekt selv.
- 12 **Horisont**
Vårt mål er å gi tilbake større verdier enn de vi får å bruke, sier Statsbyggs adm. dir. Øivind Christoffersen.
- 13 **Vi er alle avhengige av fornying**
Staten bør eie de bygninger staten bruker, mener fornyingsminister Heidi Grande Røys.
- 17 **Tett på**
Roar Bjordal, prosjektdirektør for Nytt Operahus.
- 18 **Utfordringer i utlandet**
Norske regler må følgjast når Statsbygg bygger i utlandet. Men fleksibilitet er også naudsynt i møtet med kultur og byråkrati i andre land.
- 21 **To tårn for prisen av ett**
Rosenkrantzårnet i Bergen er et bygg fra renessansen som gjemmer på en historie om norsk middelalder.

åpent
ROM

En omskiftelig tid

– Man kan ikke stige ned i den samme elv to ganger, skal Heraklit ha uttalt en gang. Den greske filosofen var virksom et halvt årtusen før vår tidsregning og opptatt av at alt synes å være foranderlig. Heraklit mente at all forandring var underlagt en uforanderlig lov. I vår tid kan det virke som om endring i seg selv, er loven.

Alle organisasjoner gjør lurt i å følge godt med i de forandringene som skjer i omgivelsene. Statsbygg følger nøye med og har en offensiv holdning til fremtiden. Vi er åpne for nye innfallsvinkler til våre planprosesser, byggeprosjekter, eiendomsforvaltning og egen administrasjon.

Kompetanse og strømlinjeformede prosesser skal videreutvikles i organisasjonen. Vår rolle som eiendomsforvalter og rådgiver skal styrkes på en måte som oppleves positivt av våre oppdragsgivere og brukere. Vi ønsker å være statens førstevalg i forvaltning av kulturhistoriske eiendommer og å satse friskt innenfor arkitektur, miljø, universell utforming og statlig planlegging. Dessuten vil vi bli ledende innen IKT i vår bransje. Alt dette krever evne og vilje til forandring.

Hva omverdenen har i ermet for oss, er det derimot ikke alltid like lett å ha oversikt over. Statens engasjement i bygge- og eiendomssaker har vært utredet i lengre tid. Nå ser vi fram til resultatene av den prosessen. Vi ønsker å møte dette offensivt. For forandringer gir nye muligheter.

Men husk: Varig endring krever at vi endrer oss selv!

Ha god lesning.

Stig P. Pettersen

Redaktør

PS: Ta gjerne med bladet hjem eller gi det videre til en venn!

Si din mening til: spp@statsbygg.no

Åpent rom nr. 3 – 2005 Et blad for politikere, media og forvaltning. **Utgiver:** Statsbygg

Ansvarlig redaktør: Stig P. Pettersen

Bidragstydere denne utgave: Morten Ryen/Fete typer, Eva Kvandal, Elin Lied, Hanne-Sofie Myrli/Fete typer, Cecilie Johansen, Mette Nordhus
Redaksjonen avsluttet november 2005

Design: Fete typer/www.fetetyper.no **Trykk:** Gamlebyen Grafiske as **Papir:** 200/135g Eurobulk Opplag: 4.000

Forsidefoto: Torgrim Rath Olsen **Vignettfoto:** Linda Cartridge, Christian Hatt

Statsbygg, Byporten, Biskop Gunnerus'gt. 6, Postboks 8106 Dep, 0032 OSLO

Telefon: 22 95 40 00 **Telefaks:** 22 95 40 01

www.statsbygg.no postmottak@statsbygg.no

Helt siden starten i 1971 har Hålogaland Teater stått fram som et radikalt alternativ til institusjonsteateret. Nå har teateret fått eget hus i Tromsø og er selv blitt en institusjon. Har det mistet sin sjel?

Tekst: Morten Ryen/fetetyper.no

Foto: Torgrim Rath Olsen/Jaro Hollan

Les: statsbygg.no/prosjekter

Tema: Endring

Et hus for kunst og arbeidsglede

Tema: Endring

Da Hålogaland Teater ble startet på 1970-tallet, var det ikke Ibsen og Strindberg som stod på programmet. Stykkene var gjerne nyskrevne og tok utgangspunkt i aktuelle problemstillinger og folks hverdagsliv i Nord-Norge. «*Det e hær æ høre tel*» handlet for eksempel om folk i Senjahopen som hadde ventet på veiforbindelse til fastlandet i ti år.

– Vi reiste på turné over hele Nord-Norge og det ble også spilt på Chateau Neuf i Oslo. Og med den radikale bølgen som gikk over landet, så ble det en kanonsuksess i Oslo også, skriver Klaus Hagerup i en artikkel på nrk.no. Senjahopen fikk veien sin og teatergruppa fikk et fat hvor det sto «Takk for veien».

– Takken er litt ufortjent, det var jo slett ikke vi som skaffet dem veien, men stykket var med på å løfte veien frem i offentlighetens lys. Og det er noe av det jeg er mest stolt av i mitt liv, skriver Hagerup.

Benoni og Rosa Tre tiår senere forbereder skuespillerne på Hålogaland Teater seg til åpningen av teaterets flotte nybygg i Tromsø sentrum.

Nervene er i hjelpenn, og det er hektisk aktivitet over hele huset. På Scene Vest er det prøver på forestillingen «*Benoni og Rosa*». På den litt mindre Scene Øst forberedes urpremiere på Liv Heløes stykke «*I dag og i morgen*», og i foajeens lille scene, Kafé Nord, står en barneforestilling vedv rundt eventyrfortelleren H.C. Andersens liv og historier på programmet. Et variert program, men ikke akkurat radikalt og opprørsk?

– Jeg mener absolutt vi har sjelen i behold, sier teatersjef Nils Johnson, som synes det gir en utrolig følelse av frihet å endelig være i eget hus.

– De tre forestillingene gir et godt uttrykk for teaterets visjoner, verdier og ambisjoner. Å sette opp en nordnorsk klassiker, et stykke nordnorsk samtidsdramatikk og en musikalsk barneforestilling, er helt i tråd med vårt ønske om å lage teater som angår alle, sier han.

Godt samarbeid Teatersjef Nils Johnson er selv utdannet skuespiller og har tidligere jobbet både ved Nordland, Trøndelag og Hålogaland teater. Han har vært teatersjef siden 2000, noe

som betyr at han har fått følge byggeprosjektet fra starten av. Han er svært fornøyd både med nybygget og veien fram.

– I begynnelsen forstod jeg ikke helt Statsbyggs rolle, men etter hvert lærte jeg å sette pris på samarbeidet. Jeg har opplevd Statsbygg som en meget profesjonell organisasjon, med dyktige fagpersoner. Kombinasjonen av god prosjektering, nøye planlegging og en edru bruker, er det som har gjort dette til en suksess, sier Johnson som også berømmer arkitektkontoret Vulkan.

– Mange er ikke klar over det, men et teaterbygg er faktisk mer komplisert enn et sykehus. Det er så mye som skal fungere med lyd, lys og luft. Vi har «knadd» bygget sammen med arkitektene for å få mest mulig ut av det, og resultatet er et godt, funksjonelt og slitesterkt bruksbygg.

Lys og mørke Teaterbygningen ligger nede ved fjorden, helt i kaikanten. Den er stor og kantete ved første møte, med mørk tegl over det hele. Stilen passer godt i havneområdet i Tromsø. Den har noe av fiskebrukets fabrikk-

Teatersjef Nils Johnson synes han har fått et kraftfullt bygg som passer godt inn i den barske naturen og skaper god kontrast til det skjøre og forgjengelige ved scenekunsten.

«Mange er ikke klar over det, men et teaterbygg er faktisk mer komplisert enn et sykehus.»

karakter ved seg. Inghild Karlsen og Bo Bisgaards skulpturer «De 7 musere» og «Teatermaskottene» på forplassen, og Inge Pedersens teglsteinsvegg «En midsommernatts drøm» på fasaden mot nord, forteller likevel at det ikke er fiskemat som blir produsert på innsiden.

Det litt mørke inntrykket som fasaden gir, er helt borte med det samme du kommer inn i foajeen. Her er det lett, lyst og luftig, med store glassflater som slipper lys inn. Det mørke skifergulvet leder blikket mot endeveggen av glass, og skaper kontakt med sjøen utenfor. Det bidrar Martine Linges skulptur «Oscenare» også til. Den består av dreide asketreelementer innfelt i trepanel. Skulpturen er inspirert av skalldyret rur, som lever på berg langs hele kysten.

– Jeg synes bygget har fått et kraftfullt ytre som står i kontrast til de lyse og lette lokalene innendørs og det skjøre og forgjengelige ved scenekunsten, sier Johnson som også er svært fornøyd med den kunstneriske utsmykningen. – Det er alt sammen frodige og flotte kunstverk som uttrykker leken og livet på samme måte som vi ønsker å gjøre det, sier han. >

Nils Utsi var en av grunnleggerne av Hålogaland teater. Nå er han tilbake.

Hamsuns «Benoni og Rosa» er en klassisk kjærlighetshistorie fra nord-norsk miljø.

Skuespiller Ellen Birgitte Johannessen mener utsikten er så vakker at den kurerer all sceneskrek.

Black box Fra foajeen er det direkte inngang til de to teatersalene, Scene Vest med 330 sitteplasser og Scene Øst med 130. Her blir det plutselig bekmørkt, for begge er moderne black box-saler. Salene er utformet for å skape kontakt mellom skuespillere og publikum og er fullt utstyrt med alt som finnes av moderne sceneteknikk. Tribuneløsningen i Scene Vest er fleksibel, slik at både scenen og publikumsplassene kan flyttes rundt i rommet etter behov og ønsker.

Arealene til kontor og administrasjon, som ligger over foajeen, er kuttet ned til beinet. Det som var planlagt som teatersjefens kontor er blitt gjort om til møterom. Teatersjefen har flyttet inn i et av de få cellekontorene. De fleste av de administrativt ansatte sitter i små kontorlandskap.

– Dette er et bevisst valg. Det er ikke kontorer vi skal prioritere i et teaterbygg, sier Johnson.

Ut mot havet Skuespillergarderobene på Hålogaland teater har neppe sin make, der de ligger på rekke og rad med store vinduer ut mot fjorden. I en av garderobene er skuespillerne Ida Holte Worsø, og Ellen Birgitte Johannessen i ferd med å kle seg om til prøver på «Benoni og Rosa».

– Det er helt fantastisk, sier Ida Holte Worsø om det nye teaterbygget. – Vi er strålende fornøyde med hvordan det er blitt her.

– Og vi har jo fått de fineste rommene av alle også da, tilføyer Ellen Birgitte Johannessen. Hun spiller Rosa og er ekstra spent foran premieren.

– Det er en god kur mot sceneskrek å sitte her med utsikt til fjorden og fjellene, sier hun.

I gangen utenfor møter vi Marte Magnusdotter Solem og Inge Kolsvik. De holder på med forberedelser til dukketeaterforestillingen på Kafé Nord, den lille scenen som ligger i foajeen.

– Det er bare oss to i dette stykket, forklarer Marte Magnusdotter Solem. – Jeg skal spille alle rollene i H.C. Andersens eventyr og styrer dukkene. Inge spiller trekkspill.

Inge Kolsvik må sies å være en av veteranene. Han har vært ved teateret i 26 år, først som musiker, nå også som inspisient.

– Det er andre tider, sier han. – Det er blitt mer struktur og orden. På godt og vondt, mest på godt. Jeg lengter ikke tilbake til allmannamøtenes tid heller. Den gangen skulle alle være med på alle avgjørelser, selv valg av farge på

Fakta:

- › Hålogaland teater har vært drevet siden 1971 som et regionteater for Nord-Norge. Først nå får de eget hus.
- › Arbeidet med program for bygget ble påbegynt i 1997. Samme år vedtok kommunestyret i Tromsø å avsette tomt til bygget.
- › Statsbygg utlyste en åpen arkitektkonkurranse ved årsskiftet 1997/1998. Konkurransen ble vunnet av Vulkan Arkitekter AS.
- › I 2001 fikk Statsbygg i oppdrag å utarbeide skisseprosjekt.
- › I 2003 ga Kultur- og kirke departementet tilsagn om byggebevilling. Kostnadene er delt mellom Kultur- og kirke departementet (70%), Troms fylkeskommune (22,5%) og Tromsø kommune (7,5%). Prosjektkostnad (inkl. mva.): ca. 260 millioner kroner
- › Grunnsteinen ble nedlagt av statsråd Valgerd Svarstad Haugland 14. april 2004.
- › Bygget ble overlevert byggherren i juni 2005
- › Bygget ble offisielt åpnet 4. november 2005

Tema: Endring

gardinene. Sånn går det jo ikke an å drive et stort og moderne teater.

Mye lyd og lys I likhet skuespillergarderobene, ligger også den store lyse prøvesalen ut mot sjøen, i bakkant av scenene.

– Prøvesalen er fullt utstyrt med lyd og lys slik at vi i prinsippet også kan ha forestillinger her, om vi ønsker det, forklarer Johnson.

Like i nærheten er det en egen avdeling med lydstudio, kontrollrom og stemmebruksrom. I lydstudioet holder lydtekniker Dagfinn Knutsen og instruktør Nora Evensen på med forberedelser til åpningsarrangementet.

– Det er blitt veldig bra. En kan ikke få alt en ønsker seg, men vi har fått alt vi trenger. Lyd og lys er antakelig det som har kostet mest i dette prosjektet, så vi har ikke mye å klage over, sier Dagfinn Knutsen. Nora Evensen nikker samtykkende. Hun mener det er blitt et godt og funksjonelt bygg.

– Det er godt å komme hit, godt å være her. Jeg gleder meg til å gå på jobben hver eneste dag, sier hun. – Det er et hus som gir arbeids glede.]

Skuespiller Marte Magnusdotter Solem spiller alle rollene og styrer dukkene i barneforestillingen i Kafé Nord.

Tekst: Eva Kvandal

Foto: Jaro Hollan

Les: statsbygg.no/eiendom/presentasjoner/

Høgskolene – de allsidige

Statsbygg bygger høgskoler som aldri før. Høgskolen i Bodø åpnes offisielt tidlig neste år. Senere på året vil også sentralbygget på Høgskolen i Stavanger, Høgskolen i Sogn og Fjordane (Førde) og Høgskolen i Nesna bli åpnet. I tillegg ble grunnsteinen til Høgskolen i Vestfold lagt ned i oktober.

Høgskolen i Bodø har samlet sin virksomhet på Mørkved, ca. 10 km øst for Bodø sentrum. Her finnes en svær, moderne bygningsmasse som har vært i utvikling siden 1985. I hovedbygget finnes blant annet auditorier, laboratorier/spesialrom, bibliotek, seminarrom, grupperom, lesesalplasser og kontorer.

Biblioteket – høgskolens hjerte Det siste bygget som sto ferdig er et moderne bibliotek, som er tilknyttet den nye hovedinngangen til høgskolen. Bygget ble fullført høsten 2004, og tatt i bruk i januar i år. Med det siste nybygget disponerer Høgskolen i Bodø nå et av landets mest kompakte og moderne høgskoler.

Biblioteket går over tre etasjer, med en sirkulær åpning i midten der trappen binder etasjene sammen. Over åpningen er det en stor glasskuppel som gjør at dagslyset slipper helt ned i kjelleren. Det er også store glassflater i fasadeveggene som vender ut mot inngangspartiet. Det nye inngangspartiet knytter høgskolen sammen til en helhet, selv om bygningene er oppført over en periode på 20 år, fordelt på fem forskjellige byggetrinn.

Noe som er med på å skape det helhetlige inntrykket er at det er brukt én og samme arkitekt på alle byggetrinnene. Dette er svært uvanlig, men resultatet er blitt meget vellykket. Arkitekt

lærestedene

Ole Martin Hartløfsen fra Arkitektstudio AS har latt de forskjellige byggetrinnene reflektere de forskjellige tidsepokene de er bygget i, samtidig som en del fellestrekk er med på å skape en arkitektonisk helhet. I alle bygningene er det brukt glatt rød tegnstein.

Ombygging I overgangen mellom første byggetrinn og det nye biblioteket er de tidligere biblioteksarealene ominnredet til café, boktrykkeri, bokhandel og servicesenter. Med sine omlag 430 ansatte og 4800 studenter er det godt over 5000 daglige brukere av Høgskolen i Bodø. Det har derfor vært et klart behov for mer plass til uformelle møteplasser på campus.

Uteområdene er også en viktig møteplass for studenter og lærere. I forbindelse med siste byggetrinn er det laget park utenfor inngangspartiet. Statsbygg har også fått overta et tilleggsareal på 12 mål gjennom et godt samarbeid med Høgskolen og Bodø kommune. Dette vil gjøre det mulig å bygge ut Høgskolen ytterligere i framtiden.

Høgskolen ønsker å være et kraftsenter for høyere utdanning og forskning, både nasjonalt og regionalt og ønsker å heve utdanningsnivået i landsdelen. I dag tilbyr høgskolen blant annet lærerutdanning, sykepleie- og helsefag og utdanning innen fiskeri- og akvakultur.]

Fakta:

- › Høgskolen i Bodø, byggetrinn 4a og 4b
- › Sted: Campus Mørkved, Bodø
- › Prosjektkostnad (inkl. mva): 336 millioner kroner
- › Byggherre: Statsbygg
- › Arkitekt: Arkitektstudio AS
- › Hovedentreprenør: Skanska Norge

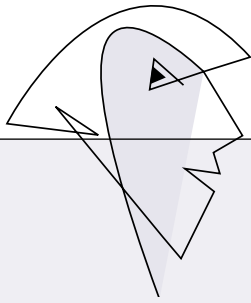

Kongen la ned grunnstein ved Høgskolen i Vestfold

Torsdag 13. oktober la H.M. Kongen ned grunnsteinen for fjerde byggetrinn ved Høgskolen i Vestfold. Byggearbeidet vil starte første kvartal 2007. Når nybygget tas i bruk ved semesterstart i 2009, er hele Høgskolen i Vestfold samlokalisert på Bakkenteigen utenfor Horten. Nybygget skal tilrettelegges for spesialfag innen studieretning for lærerutdanning.

Fakta:

- › Høgskolen i Vestfold, byggetrinn 4
- › Sted: Bakkenteigen, Vestfold
- › Prosjektkostnad (inkl. mva): 550 millioner kroner
- › Byggherre: Statsbygg
- › Arkitekt: Lille Frøen AS
- › Hovedentreprenør: Skanska Norge

Et byggeprosjekt

Før jobbet hun mange år med utforming av barnehager. Da hun begynte i Statsbygg tok hun med seg det hun visste om hvordan utformingen av våre omgivelser kan fremme eller hemme livsutfoldelse, kreativitet og arbeidsglede.

Brukerne i sentrum – Når Statsbygg skal bygge et nytt hus legger vi vekt på å forstå brukernes behov, forteller Monrad-Krohn. – Poenget er å få innsikt i hva brukerne arbeider med. Vi ønsker å vite hvordan og hvorfor de er organisert som de er, og ikke minst hvordan de samhandler både internt og eksternt for å fylle sine oppgaver og nå sine mål. Det er viktig å forstå hvilke utfordringer brukerne står overfor, men ikke minst må vi inspirere dem til å tenke nytt og være kreative, forteller Monrad-Krohn, og legger til: – Et byggeprosjekt er egentlig et organisasjonsprosjekt! I en god programmeringsprosess kommer det fram hvordan organisasjonen fungerer på godt og vondt. Det gir enestående muligheter til å skape positive endringer i organisasjonen. Det gir også mulighet for sambruk av arealer, noe som igjen betyr innsparinger og effektivisering.

– På grunnlaget av analysen utformer vi et funksjonsprogram og senere et byggeprogram der disse forholdene er beskrevet. På dette grunnlaget blir det arkitektenes og ingeniørenes oppgave å forme det nye huset, plassere folk

som skal samarbeide ved siden av hverandre, få til gode møteplasser og skape trivsel. Vår oppgave er å sørge for at det endelige resultatet tilfredstiller brukernes forventninger til sin nye arbeidsplass, forteller Monrad-Krohn.

Engasjement nødvendig – Alle er ekspert på sin egen arbeidsplass, fastslår seniorarkitekten. – Derfor er det viktig å få til et bredt engasjement fra alle. Hele organisasjonen må trekkes inn og motiveres og ikke minst ledelsen må være seg dette bevisst. Ellers risikerer vi at de som hylar høyest får mest.

– Min metode i møte med brukerne, er å stille spørsmål som leder til meningsutveksling, ettertanke og nyskaping. Stillferdig lytting, er også viktig. Det finnes flere måter å skape gode prosesser på. Vi bruker bilder, går turer og mye mer. Vi prøver å finne ut hva som ligger til grunn for synspunktene! Vi må være klar over de skjulte agendaene. Som en professor sa: «Faglig frustrasjon slår ut i uendelige diskusjoner om hvem som skal ha hvilke kontorer.» Nysgjerrighet er ikke minst viktig! Dette kommer jeg inn på i en bok jeg arbeider med. Vi må bygge et gjensidig tillitsforhold. Ofte ser jeg etter dem som holder seg i bakgrunnen. De som ikke stikker seg fram, kan være svært kunnskapsrike. Synspunkter fra funksjoner som noen kanskje oppfatter som mer perifere, som sentralbord eller ansatte i driften, er også viktig. Disse er

navet i en organisasjon og vet ofte utrolig mye om den organisasjonen de arbeider i.

Gir suksess Sigrid Monrad-Krohn er overbevist om at grunnlaget for suksess i et byggeprosjekt ligger i de innledende fasene. – Har vi som byggherre bommet, risikerer vi at brukerne blir misfornøyd. I verste fall kan vi «bygge» eksisterende konflikter inn i nybygget. Mislykkes prosessen kan vi bygge opp under misnøye som vendes mot byggeprosessen, nybygget og byggherren. Når vi lykkes, ligger alt til rette for en bygning som brukerne vil glede seg til å flytte inn i, samarbeide i og bruke i mange år framover. Vi bygger jo tross alt i evighetens perspektiv, sier seniorarkitekten med glimt i øyet.

Foregangsbedrift – Statsbygg har vært en foregangsbedrift når det gjelder å bruke disse metodene, forteller hun. – Min tidligere leder, sjefarkitekt Lyder Braathen, lagde det første byggeprogrammet i Norge i 1974. Siden er metodene utviklet, og også andre i bransjen har tatt den i bruk. For meg har det gitt mange rike år og utrolig interessante oppgaver. Statsbygg har gitt meg mange utfordringer, men mine beste opplevelser har jeg nok hatt i møtet med våre brukere, forteller den spreke 69-åringen. – Til neste år kan jeg bruke de mest spennende metodene, som rollespill og historiefortelling, for å få til et godt samarbeid på eldresenteret!]

Sigrid Monrad-Krohn

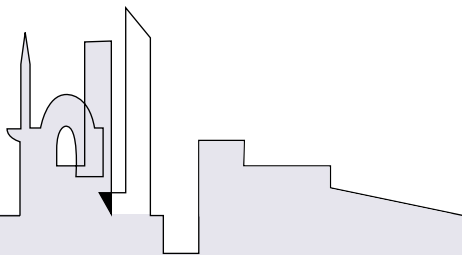
er en endringsprosess

Tekst: Stig P. Pettersen

Foto: Linda Cartridge

Da ungene var små, så hun hvor dårlig verden var tilrettelagt for barn. Derfor ville hun bli interiørarkitekt. Men så fant ut at det var arkitektene som satte premissene. – Livet er for kort til å være avhengig av arkitekter, derfor ble jeg arkitekt selv, sier seniorarkitekt Sigrid Monrad-Krohn. I 20 år har hun jobbet ved Statsbyggs hovedkontor. Til sommeren fyller hun 70.

Til odell og eie!

Tekst: Øivind Christoffersen

Foto: Christian Hatt

Øivind Christoffersen har vært administrerende direktør i Statsbygg siden 2001

I over 1000 år har odelsretten vært et grunnleggende prinsipp i Norge, og det må eventuelt en grunnlovsendring til for å forandre på de reglene. Men noen regler har det ikke vært nødvendig å nedtegne i en lovbok: - nemlig at gården skal overlates til neste slektsledd i minst like god stand og helst bedre, enn da man selv overtok.

«Du må ta vare på kua om du vil drikke melk» – sier et gammelt ordtak. Så sant – så sant. Men hvem ville trodd for noen tiår siden at det ville bli vanlig at melkekyrne fikk ligge på en madrass i fjøset og bli melket av en robot? Dem kunne du sikkert telle på én hånd! – Og ledd av, ble de helt sikkert. Men i dag vet vi at de bøndene som økte melkeproduksjonen ved å tenke nytt og tok i bruk ny teknologi, er de som ler best.

Og som stor byggherre og eiendomsbesitter kjenner vi godt igjen utfordringene. Vi har faktisk de samme målsettingene: Vi skal bli enda bedre og gi mer tilbake for hver krone vi bruker, kundene våre skal oppleve at vi tar vårt ansvar på alvor og at vi tør gå nye veier.

Det er derfor vi pløyer 1,3 milliarder av alle leieinntektene våre tilbake til drift og vedlikehold og ny-investeringer. I Statsbygg er vi stolte av det gode vedlikeholdsnivået på eiendommene våre. Og at vi i dag ligger i toppen sammenlignet med andre eiendomsaktører, kan vi takke innføringen av husleieordningen og våre dyktige medarbeidere over hele landet for.

Vår nye statsråd Heidi Grande Røys har sagt at hun vil se nærmere på våre rammebetingelser og at hun vil bruke tid på beslutningen om fornying av statens bygge- og eiendomsvirksomhet. Det er vi svært glade for. Vi mener at ved å holde vårt fagmiljø knyttet til blant annet planlegging og styring av byggeprosjekter samlet, vil det gi positive synergieffekter og administrative stor-driftsfordeler for staten.

Mens vår nye statsråd tenker seg om, kan vi love at vi skal bruke tiden godt, slik at vi også i fremtiden vil være det naturlige førstevalg som eier og forvalter av statens eiendommer.

Gjennom Statsbyggskolen skal vi fortsette arbeidet med å styrke og utvikle vår kompetanse, vi skal frigjøre tid til kjerneoppgavene våre ved å ha enkle og forutsigbare prosesser, og gjøre IKT til et selvfølgelig verktøy i vårt arbeide. Vi skal være offensive og serviceinnstilte ovenfor kundene våre, miljøetsatsingen vår skal styrkes ytterligere, vi skal være et forbilde på HMS, arkitektur og universell utforming i bransjen. Og når det gjelder kulturminneeieendommene, skal vi gjøre vårt for å synliggjøre eiendommenes potensial for verdiskaping, næringsutvikling og nye arbeidsplasser, uten at det går på bekostning av bygningenes egenart og kulturhistorie.

Men først og fremst skal vi ha kunden i fokus. Og med den horisonten, håper vi at staten vil ha Statsbygg til odell og eie!]

Din ungdom

*Din ungdom er gitt deg til odell og eie
du skal ikke hokre den bort –
men være den tro, så den åker du pløyer
kan gro når din gjerning er gjort.*

*Den er ikke evig. Du kan ikke vente
bestandig å eie dens ild.*

*Men kjemper du for den, og er du den verdig,
så blir den – så lenge du vil.*

...

*Du kan ikke spare på ungdommens krefter
og ha dem til senere år.*

*Men bruker du dem, skal du kjenne de vokser
evindeligg, vår etter vår.*

...

Arne Paasche Aasen (utdrag)

Tekst: Stig P. Pettersen

Foto: Erik Thallan

Vi er alle avhengige av fornying

– Bygninger for statlige formål bør staten eie selv, slår fornyingsministeren fast. Den 17. oktober 2005 fikk landet en ny rød-gønn regjering, og Statsbygg en ny statsråd. Fra nyttår skifter Moderniseringsdepartementet navn til Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Møt fornyingsminister Heidi Grande Røys (SV).

«Jeg tror det er viktig å ikke ta fatt på alt med en gang. Mange ministere har hatt ambisjoner om å fornye offentlig sektor og har satt i gang ting. Så har etterfølgeren kommet og reversert det. Jeg vil bruke litt tid»

... men var det ikke fornyelse? – Nei, fornying skal det være! slår statsråden fast. – Fornyning klinger like godt på nynorsk som på bokmål, men det er ikke det viktigste. Det ligger også en meningsforskjell i de to ordene. Fornyelse handler om å endre eller pusse opp noe, mens fornying er noe mer. Det ligger det å skape noe nytt i fornying, og det er det vi vil i regjeringen. Når vi legger «administrasjon» til navnet får vi et riktigere bilde av det som er departementets ansvarsområde.

Den formelle henvendelsen om å ta sete ved Kongens bord kom fra statsminister Jens Stoltenberg, men hun hadde fått et forhåndsvarsel fra partileder Kristin Halvorsen. – Jeg var bedre forberedt og mindre overrasket når Jens ringte, smiler Grande Røys. – Etter at jeg falt ut av Stortinget ved valget, var jeg helt fokusert på å ta opp igjen arbeidet som styrer i barnehagen min. Jeg hadde lagt løpet helt fram til jul, men det måtte jeg endre på, forteller hun.

Dreven i politisk samarbeid Politisk samarbeid er ikke ukjent for den nye statsråden. Høyrestyret i Flora kommune tapte valget i 1991. De første fire årene satt SV og Arbeiderpartiet med makta. I 1995 fikk de med seg SP og KrF. – Jeg er vant med å sitte i posisjon i samarbeid med andre partier. Jeg tror dette er en viktig erfaring å ta med seg inn i den rød-grønne regjeringen, særlig fordi SV ikke har denne erfaringen på riksplan. Nå har vi en flertallsregjering, og det vi blir enige om, slik blir det!, understreker Grande Røys.

Staten må eie – Selv om man ikke kan sammenlikne det å sitte som statsråd med det å være kommunepolitikker, er det mange likheter, forteller Grande Røys. – Også i kommunepolitikken er saksfeltet bredt. Jeg kan hente fram igjen mange av mine erfaringer derifra; jeg har liksom noen knagger å henge ny kunnskap på.

Statsbygg er bare en av mange ansvarsområder statsråden har. – Statsbygg er viktig og styrer mange store prosjekter. Statsbygg skal være profesjonell og opptatt av kostnader, tid og kvalitet. Ikke minst er det viktig hvilke signaler Statsbygg sender til omverdenen når det gjelder arkitektur, materialvalg, miljø, universell utforming og mange andre hensyn som skal tas. Statsbygg er i førerretet på dette, og bygger monumentalbygg som er viktige signaler i vår samtid, understreker statsråden. – Dessuten er det viktig å ta vare på de kulturminnene vi har, og legge til rette for levende bruk av dem.

– Statsbyggs husleieordning synes å ha æren for at deres bygninger ikke har vedlikeholdsetterslep i særlig grad. Det viser at ordningen er et godt grep. Bygninger for statlige formål og signalbygg, bør staten eie selv. Staten skal ikke bruke private investorer eller inngå langvarige husleiekontrakter med private. Det ville være å legge til rette for monopolniggende tilstander, sier SV-statsråden. Nå er hun selv blitt bruker i Regjeringskvartalet. – Jeg er fornøyd med kontoret. Det er lyst og pent, men kanskje litt varmt?, spør hun, før hun legger til at hun egentlig er en frossepinn. – Det er uansett en viktig oppgave for Statsbygg å ha et godt forhold til sine brukere!

Framtiden – Vi vil se nærmere på Statsbyggs rammebetingelser, svarer statsråden på spørsmålet om hun også vil fornye Statsbygg. «Regjeringen vil vurdere eventuelle endringer av statens bygge- og eiendomsvirksomhet nærmere, og vil komme tilbake til dette på et senere tidspunkt», står det i regjeringens tilleggsproposisjon til statsbudsjettet.

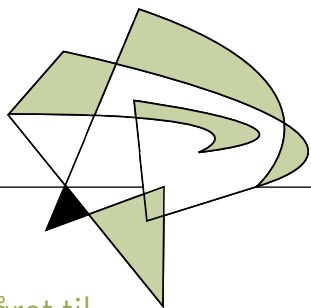
– Jeg tror det er viktig å ikke ta fatt på alt med en gang. Mange ministere har hatt ambisjoner om å fornye offentlig sektor og har satt i gang ting. Så har etterfølgeren kommet og reversert det. Jeg vil bruke litt tid, sier Grande Røys. – Fornyning skjer i alle sektorer til en hver tid, hvis ikke du fornyer deg kommer du bakpå. Det er min oppgave å se alt dette i sammenheng. Norge som kompetanse- og kunnskapssamfunn er avhengig av fornying. Vår kompetanse er vårt viktigste fortrinn, understreker fornyingsministeren og siterer partikammeraten og kunnskapsminister Øystein Djupedal: «Vår nasjonalformue ligger i hodene på folk».

– Blir det tid til å gjøre noe annet enn å være statsråd? spør vi på veien ut fra kontoret. – Når jeg er i Oslo er jeg stort sett statsråd. Når jeg kommer hjem fredag ettermiddag blir det tid til mer private sysler. Da treffer jeg venner og får tid til å være ute. Når du er vestlending, må du ut. Jeg synes ikke jeg får frisk luft i Oslo. Jeg må være ute i vær og vind, sier fornyingsminister Heidi Grande Røys. Det kan komme godt med i politikken.]

Fakta:

- › Heidi Grande Røys (38) er født i Bremanger i Sogn og Fjordane.
- › Hun har yrkeserfaring som lærer, pedagogisk leder og styrer for Havrenes barnehage i Flora kommune.
- › Statsråden har vært politisk aktiv siden hun som 24 åring ble medlem av Flora formannskap og bystyre i 1992. Hun har hatt flere lederverv i kommunen.
- › Hun var politisk rådgiver for SVs stortingsgruppe i 1999–2000. Hun har vært leder av Flora SV siden 2003.
- › Innvalgt på Stortinget i perioden 2001–2005 og var da medlem av finanskomiteen.

► Gamlehaugen kåret til «Årets grønne park 2005»

Norske anleggsgartnere NAML har kåret parken rundt Gamlehaugen i Bergen til «Årets grønne park 2005». Parken er i engelsk stil og er tilbakeført til den stand den var da statsminister Michelsen bodde der. Statsbygg, som forvalter eiendommen, har fått overlevert plakett og diplom. – Parken ved Gamlehaugen fremstår i en forbilledlig stand og vedlikeholdet ligger på et meget høyt nivå. Utnevnelsen er også ment som en honnør og en påskjønnelse til de som har det daglige ansvaret for driften av parken, sier Guri Vallevik Håbjørg, leder av Årets Grønne Parkkomité i NAML. Statsbygg startet rehabiliteringen av parken i 1999 og den stod ferdig i juni 2005 til 100 års markeringen av Norge som selvstendig nasjon.

Foto: Eirik Hagesæter

Foto: Ølman/Scanpix

◀ Skattedirektoratet setter standard mot svart arbeid på operatomten

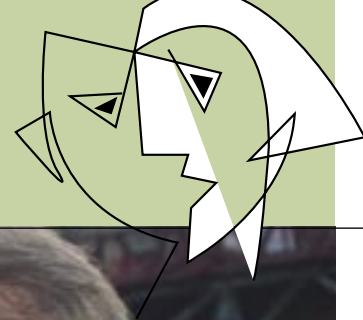
Onsdag 26. oktober hadde Skattedirektoratet invitert med seg finansminister Kristin Halvorsen ned på operatomten, for å synliggjøre skatteetatens arbeid mot svart arbeid i byggebransjen. Skatteetaten har inngått et nært samarbeid med Statsbygg for å få bukt med useriøse aktører i markedet. I praksis betyr det at Statsbygg er pålagt utvidet rapporteringsplikt til skatteetaten. – I vårt tilfelle betyr det at vi som byggherre innrapporterer alle firmaer og arbeidstakere, sier prosjektleder Roar Bjordal. – Så langt har vi innmeldt vel 300 firmaer og ca. 2100 arbeidstakere. For å forsikre oss om at alle blir innrapportert gjøres dette i forbindelse med utstedelse av adgangskort og HMS-kurs.

► Kunstnerisk løft av Spikersuppa: Grønn og rød steinkunst på plass

Kunstutsmykkingen og plassen er en gave fra Statsbygg til Oslo by i anledning 100-årsmarkeringen av Norge som selvstendig nasjon 1905–2005. Statsbygg er grunneier av området, og den kunstneriske utsmykkingen ble planlagt i forbindelse med at en gangforbindelse skulle etableres fra enden av Tordenskioldsgate inn i Spikersuppa. – Kunstverket gir en vakker innramming av trappen og plassen som danner den nye inngangen til Spikersuppa. Dette er landets viktigste byområde. Kunstverket er et viktig bidrag i det store løftet som nå er tatt for å skape et hovedstadssentrum som byens egne borgere og hele landet kan være stolte av, sier Erling Lae, byrådsleder i Oslo.

Foto: Thomas Bjørnflaten/nyebilder.no

Pilestredet Park – pris for helhetlig kildesorteringsløsning

Beboerne i Pilestredet Park er de første i Oslo som får tilbud om en helhetlig løsning for kildesortering. Nå har Statsbygg mottatt Oslo bys arkitekturpris for utformingen av Pilestredet Park. Prisen er gitt for miljømessig helhetstenkning. Målet er at 70 prosent av avfallet skal gjenvinnes. I tillegg til papir, papp og drikkekartonger, skal matavfall, tekstiler, farlig avfall og emballasje av plast, glass og metall sorteres ut. Matavfallet skal behandles i komposteringsmaskiner installert i avfallsrommene. – Med en slik lokal kompostering av matavfallet unngår vi unødvendig transport og kan bruke den ferdige komposten til å virkeliggjøre visjonen om Pilestredet Park som Oslos nye grønne oase, sier May Balkøy, direktør Plan og utredning i Statsbygg.

Foto: Devegg Ruud

Statsbygg får 2,3 milliarder til nybygg i statsbudsjettet

Regjeringen foreslår å bevilge 2,3 milliarder kroner til nybygg og rehabilitering neste år. I statsbudsjettet for 2006 er det blant annet forslag om å bevilge 20 millioner kroner til nytt fengsel i Halden. – Jeg er godt fornøyd med investeringsvolumet som ligger på et tilfredsstillende nivå, sier Øivind Christoffersen, administrerende direktør i Statsbygg. – Vi får også startbevilging på tre prosjekter og jeg er spesielt glad for at vi kan starte byggingen av Halden fengsel. De to andre prosjektene som har fått startbevilging er nytt Vitenskapsbygg i Kautokeino og rehabiliteringen av Sørhellingabygget på Universitetet for miljø- og bioteknologi (tidligere Ås landbrukshøgskole).

Roar Bjordal

Roar Bjordal, prosjektdirektør for Nytt Operahus og ansatt i Statsbygg i 10 år, har aldri opplevd slikt engasjement rundt noen bygg tidligere.

– Det er jo heller ikke så underlig – vi bygger jo det største kulturhus i Norge siden byggingen av Nidarosdomen, sier han. – Vi opplever det også som positivt at så mange er så engasjert i hvordan dette bygget blir og vi føler oss stolte over at vi får være med på dette prosjektet.

Burde ikke en norsk opera bli bygd med norske materialer?

– Jeg har forståelse for at mange synes at det nye operabygget skal ha norske materialer, men som i enhver annen byggesak må vi også i denne følge det offentlige innkjøpsregelverket. Anbudene må lysnes ut i hele EØS-området, og vi har ikke lov til å velge materialer eller leverandører utfra nasjonalitet, sier Bjordal, og legger til: – Det har jo vært opplevd som en litt underlig situasjon at vi, som er forberedt på å måtte tåle kritikk dersom vi ikke følger regelverket, nå har møtt kritikk for å følge det!

Bortsett fra disse spørsmålene om materialvalg – går byggingen ellers etter planen?

– Ja, i hovedsak gjør den det. Det er nok for alle parter blitt mer og mer klart at det er et meget komplisert bygg vi bygger. Det er ikke mange rette vinkler og standard løsninger i bygget, verken arkitektoniske eller tekniske. Men dersom ikke noe meget uforutsett skulle skje, vil bygget stå ferdig godt innenfor tidsplanen, og innenfor den kostnadsramme Stortinget har vedtatt. Vi kan glede oss til et nytt operahus i full drift rundt sommeren 2008, avslutter Bjordal.

Foto: Weitte Nordhus

Utfordringar

Tekst: Hanne-Sofie Myrli/fetetyper.no

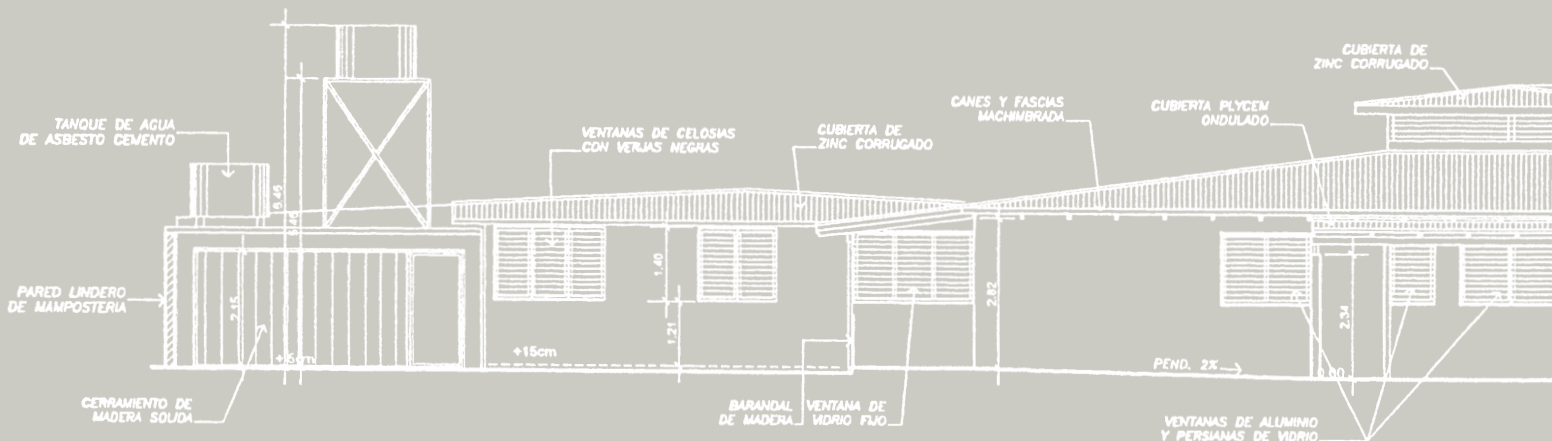
Foto: Øystein Franing

Les: statsbygg.no/eiendom

Statsbygg har mange prosjekt over heile verda. Enten plassen er Beijing, Managua eller Katmandu, så ligg det mange utfordringar i å drive store byggje- og rehabiliteringsprosjekt i andre land.

– Alt frå bygningstekniske, byråkratiske utfordringar, til kulturelle skilnadar og språkproblem møter oss når vi skal byggje i utlandet. Det set spesielle krav til vår endringsevne og fleksibilitet, seier Siri Berg, avdelingsdirektør i Statsbygg Utland. Avdelinga har ansvar for statseigd eiendom i utlandet, noko som blant anna inneber ansvar for 60 av 100 norske utenriksstasjonar.

– Det er vår oppgave både å byggje nytt og å vedlikehalde og utvikle eksisterande eiendom. Behova endrar seg og ei viktig oppgave er å sørge for at eiendomen er tilpassa bruken, forklarer Siri Berg. – Vi skal ha besøkt alle eiedomane kvart tredje år, men når det vert bygd, er vi innom mykje oftare. Det er naudsynt for å kontrollere og ha ei viss styring med prosjektet undervegs.

EAST FACADE
SCALE 1 / 100

i utlandet

Norske reglar Når Statsbygg byggjer i utlandet må norske reglar følgjast.

– Det norske innkjøpsreglementet må følgjast, og vi må vere sikre på at dei lokale samarbeidspartane og vi skjønar kvarandre, seier Siri Berg. – Nokre gongar går det knirkefritt, andre gongar møter dei utfordringar.

– Då vi arbeidde med den norske ambassaden i Nicaragua, var folka der utruleg løysingsorienterte. På den andre sida av kloda, i Beijing var det vanskelegare. Kinesisk kultur er svært ulik vår. Deira helsingsritual er ei studie verdt. Det er og viktig å behandle eldre, og folk i høge stillingar, med respekt. Klager og kritikk skal

ein være varsam med i møte med kinesarar. Eg opplevde Kina som meir byråkratisk. For dei var det ikkje så viktig når vi vart ferdige med prosjektet. I Nicaragua var dei til gjengjeld opptekne av å bli fort ferdig.

Lokal forankring Siri Berg har arbeidd seks år i Statsbygg Utland. Ho meiner Statsbygg skil seg positivt ut ved i størst mogleg grad å prøve å nytte lokale ressursar.

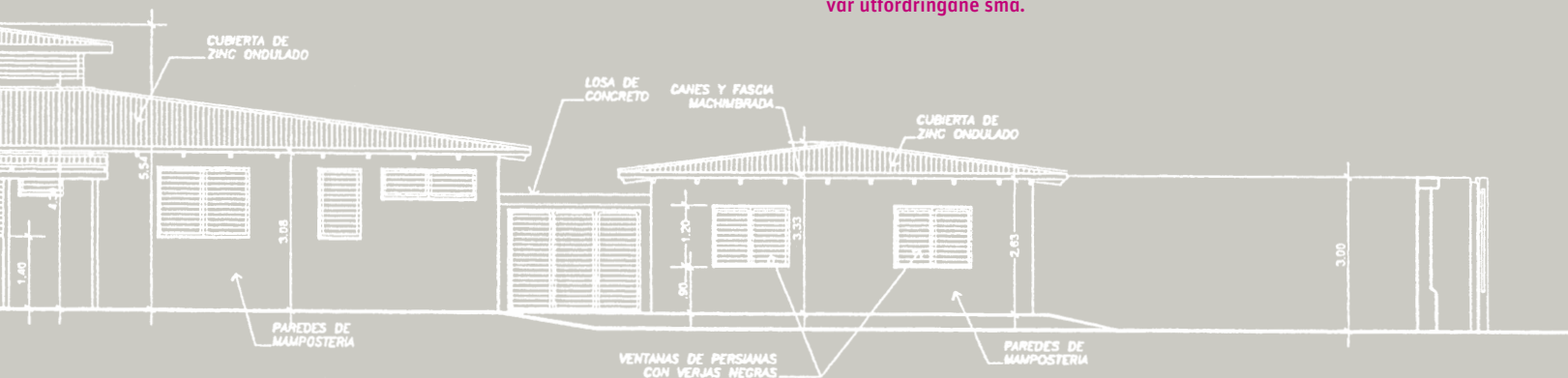
– I Sverige veit eg dei sender svenske produkt til stasjonane. Australia sender eigne entreprenørar til New Dehli. Tidlegare brukte også vi norske håndverkarar, som blei sende ut med

norske materialar. Vi har framleis nokre norske doar i New Dehli, men vi sender ikkje lenger toalett og doseter frå Porsgrunn porselensfabrikk rundt i verda. I dag brukar vi berre lokale ressursar, vi legg veldig stor vekt på at produkt og omfattande arbeid skal hentast ut lokalt. Vi kunne valgt rådgivarar frå Oslo, men nyttevarden av å velje lokale folk til lokale løysingar er større. Oppfølging og reparasjonar må ha trygg lokal forankring i løysingar våre samarbeidspartnarar er familiære med.

Ein brubyggjar Den tverrkulturelle arbeidssituasjonen krev at vi er opne, nyfikne og har

Vegen kan vere lang frå teikning til realitet. I tilfellet med den Nicaraguanske ambassaden, var utfordringane små.

Den Nicaraguanske ambassaden i Managua. Arkitektteikningar frå Finn Kleiva siv. arkitekt MNAL

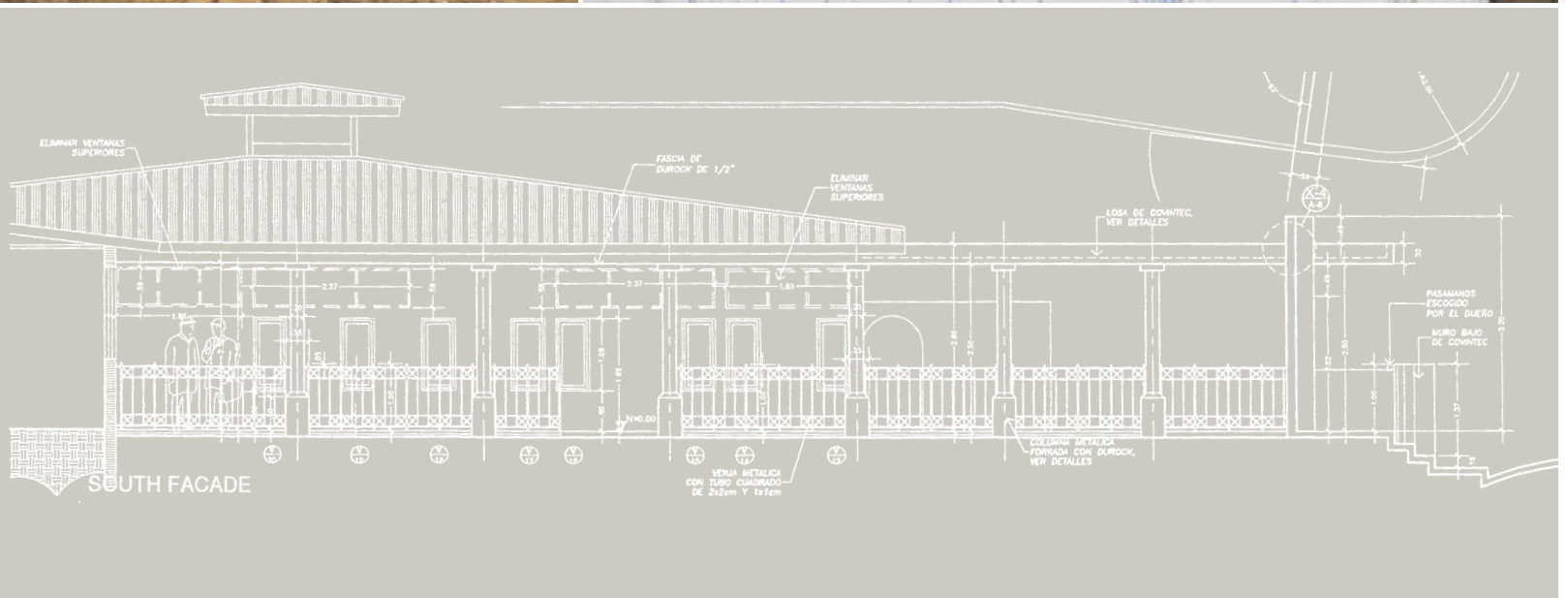
Fakta:

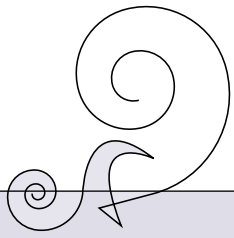
> oversikt, meiner Siri Berg. Det set store krav til dei fem medarbeidarane i avdelinga, som ofte skal innom fleire land på ei ukes reise.

– Då vert det ekstra viktig å ha tillit til lokale samarbeidspartnarar og takle det at dei jobbar ulikt frå oss. Vi må vere tydelige i rolla som byggherre og oppdragsgivar. Men vi må vere audmjuke også. Noreg er ein liten aktør, og vi må vise respekt for lokale reglar og tradisjonar, seier ho. – Vi kan ikkje møte dei der ute med at vi alltid veit best. Det ville vore arrogant – og ikkje sant.

- › Statsbygg eig meir enn 100 eigedomar i over 60 land. Samla golvareal er på rundt 94.000 kvadratmeter. Eigedomane består av representasjonsbustadar for stasjonssjefar, tjenestebustad og kontoreigedomar til bruk for UD sine utenriksstasjonar.
- › Utlandsverksemda i Statsbygg blir dreven frå ei eining med fem tilsette ved hovudkontoret i Oslo, tilknytta verksemdsområdet eigdomsforvaltning.
- › Statsbygg har ansvar for utvendig vedlikehald av bygningar og dei faste bygningstekniske installasjonane. I tillegg ivaretek Statsbygg kjøp og salg av eigedomar og gjennomfører byggjeprojekta.
- › Eksempel på aktuelle prosjekt: Beijing, der vi byggjer nytt visumbygg. Tokyo, tilbygg til ambassade og tre bustadar. Caracas, total rehabilitering. Dublin, leiting etter fellesnordisk kontorbygg. Katmandu og Teheran, der ein er i ferd med å avslutte ei arkitektkonkurranse om nytt kontorbygg og ny representasjonsbustad.

Samarbeidsvilje og tillit er nokre av hovudstikkorda i Statsbygg sine prosjekt i utlandet.

Tekst: Morten Ryen/fetetyper.no

Foto: Thomas Bjørnflaten/nyebilder.no

Rosenkrantzårnet:

To tårn for prisen av ett

Rosenkrantzårnet i Bergen er kanskje landets viktigste renessansebygg. Men tårnet gjemmer også på en historie om norske middelalderarkitektur. Et tårn i tårnet.

– Rosenkrantzårnet har vært gjennom flere ombygginger og restaureringer, forklarer museums-
pedagog Knut Høiaas ved Bymuseet i Bergen. – Opprinnelig var det et middelalderkastell her. I dag
framstår det utvendig som et renessansebygg, men innvendig er det en blanding av middelalderens
og renessansens arkitektur. To tårn i ett, om du vil.

Skotsk arkitektur Det er både bygningshistoriske og restaureringshistoriske grunner til at
det ble slik. Tårnet har sitt navn etter den adelige Erik Rosenkrantz, som kom til Bergen i 1560
for å tiltre stillingen som lensherre. En del av oppdraget hans var å sette i stand festningsverkene
på «Holmen», det som i dag er Bergenhuss festning. Festningen, som skrev seg fra middelalderen,
bestod av en ringmur med flere kasteller. Ett av disse, «kastellet ved sjøen», var oppført av Mag-
nus Lagabøter allerede i 1270. Det solide, nesten kvadratiske tårnet med kjeller og tre etasjer, falt
åpenbart i smak hos Rosenkrantz, som lot en skotsk arkitekt og skotske håndverkere bygge det om
til et staselig residenstårn for seg og sin hustru.

Det skjulte tårnet Ombyggingen var omfattende. Fasaden mot Bryggen ble helt ny, og uten-
dige trapper ble erstattet av en innvendig vindeltrapp. Bygget fikk ny etasjeinndeling og det ble
satt inn nye dører og vinduer. Bygget inneholdt alt fra festsaler og forsamlingsrom for soldater til
soveværelser for Rosenkrantz og hans hustru. I praksis ble Magnus Lagabøters tårn bygget inn i,
og helt skjult, av Rosenkrantz tårn. Slik ble det stående i nesten 400 år.

Ekspløsjonen 20. juni 1944 eksploderte et tysk ammunisjonsskip på Bergens Våg, rett utenfor
Rosenkrantz tårn. Ekspløsjonen var svært kraftig. Den drepte 98 mennesker i Bergen, knuste flere
tusen vindusruter og kastet skipets anker flere kilometer inn over land. Rosenkrantzårnet ble stå-
ende, men fikk hard medfart. Deler av det vestre hjørnet mot Vågen ble hardt skadet.

– Murene i tårnet er opp til fire meter tykke, og stod seg relativt godt mot eksplosjonen. Men
alt som var av treverk og tak og gulv innvendig raste naturligvis sammen, forklarer Høiaas.

Statsbygg forvalter en rekke eiendommer med stor nasjonal og kulturhistorisk betydning. De fleste av disse eiendommene er i daglig bruk, noe som byr på store utfordringer. Å finne balansen mellom verneinteresser og brukerens behov kan være vanskelig. Likevel er det god samfunnsøkonomi i å ta vare på gamle bygninger. Det er billigere å vedlikeholde enn å reparere. Bevaring av bygningsarven gir også allmennheten anledning til å oppleve nasjonens historie og utvikling gjennom arkitekturen.

KULTURMINNER

Museumspedagog Knut Høiaas viser hvordan murpusen faller av i et av rommene i tårnet.

Ingen vet hvem som er «kunstneren» bak disse utsmykningene som pryder fasaden på Rosenkrantz tårn.

Fangehullet var ikke særlig bekvemmelig. Men kanskje bedre enn galgen som ventet de fleste?

Gjenoppdaget middelalder Eksplosjonen avdekket bygningsstrukturer fra det opprinnelige middelaldertårnet.

Under arbeidet med å rydde opp og gjenreise tårnet fikk arkitekt Gerhard Fischer god anledning til å dokumentere disse.

– Det ble da bestemt at tårnet ikke skulle tilbakeføres til slik det hadde stått på Rosenkrantz tid, men slik at også noen av middelalderrommene ble bevart, forklarer Høiaas.

I dag møter besøkende til tårnet middelalderen i de tre nederste etasjene. Rommene er lavloftet, med grove steinmurer og uten ildsteder. Magnus Lagabøters kapell er bevart slik man tror det stod omkring 1270. Lenger oppe i etasjene viser bygget seg fram mer slik det var på 1500-tallet, den gang det var bolig for Rosenkrantz og hans hustru.

Stort vedlikeholdsbehov Selv om Rosenkrantztårnet har tålt både eksplosjoner og tidens tann ganske godt gjennom mange hundre år, står det ikke av seg selv lenger.

- Det er en formidabel vedlikeholdsoppgave, sier prosjektleder Inge Mundal i Statsbygg.
- Ett av problemene er den mørtelen som ble brukt i restaureringen etter 1944. Den er for lite elastisk. Steinene ramler ut, det er hovedproblemet. Dette krever et kontinuerlig ettersyn. Vi har også en del problemer med fuktgjennomslag i bygget.
- Problemet med et bygg som Rosenkrantztårnet er at det koster masse penger å vedlikeholde, og vi har ingen inntekter på det, slik vi har på bygg vi leier ut. Slik det er i dag må vi imidlertid ta pengene fra den samme potten som vi bruker til annet vedlikehold i Statsbygg Vest. Da får vi ikke gjort så mye som vi gjerne skulle ha gjort, sier Mundal. Han mener det hadde vært en fordel om forvaltningen av denne typen kulturminner hadde hatt et eget budsjett.
- Et slikt bygg er og forblir en utgiftspost. Vi kan skyve utgiftene foran oss, men til syvende og sist må vi ut med pengene om vi skal kunne ta vare på Rosenkrantztårnet for framtidige generasjoner.]

Erik Rosenkrantz rev deler av den gamle kastellmuren for å kunne åpne store nye vinduer som slapp lys inn i de mørke rommene.

«Kastellet ved sjøen» i tre etasjer ble reist av Magnus Lagabøter.

Ca. 1270

Lensherren på Bergenhus, Erik Rosenkrantz, bygde det gamle kastellet inn i et nytt forsvars- og residenstårn.

1563–1567

Rosenkrantztårnet ble kruttmagasin og fikk nye hvelv. Vinduer og åpninger ble gjenmurt.

1700-tallet

Professor I.C Dahl og kretsen rundt ham begynte restaurering av tårnet basert på antikvariske undersøkelser.

1848

Tårnet ble satt i stand og åpnet for publikum. Tykke lag med sementpuss ble fjernet.

1930-årene

Et tysk ammunisjonsskip eksploderte i Bergen havn og gjorde alvorlig skade på tårnet.

1944

Restaurering av tårnet begynte under ledelse av Gerhard Fischer, som også gjorde nye bygningsarkeologiske undersøkelser.

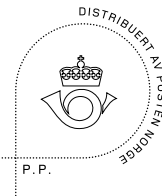
1944

Tårnet ble igjen åpnet for publikum.

1966

A
PRIORITERT
PRIORITAIRE

NORGE

Returadresse:
Statsbygg
Postboks 8106 Dep
0032 Oslo

SLIK GJØR DE DET... i Danmark

«De smukke slotte og haver»

Tekst: Cecilie Johansen

Foto: Slots- og Ejendomsstyrelsen

Les: <http://www.ses.dk>

I Danmark er det Slots- og Ejendomsstyrelsen, Statsbyggs søsterorganisasjon, som vedlikeholder og forvalter landets slott, slottshager og kulturhistoriske eiendommer. De har gjennomført flere store restaureringsprosjekter for å sikre kulturarven for kommende generasjoner. Fredensborg Slot og Slotshave på Nordsjælland er et godt eksempel på det arbeidet som styrelsen sørger for. Slottsanlegget fra 1700-tallet har en særstatus blant de danske slott som regentparets mest benyttende residens.

Slottshagen på Fredensborg er et av Danmarks største historiske hageanlegg. En helt spesiell attraksjon her er barokkanlegget Nordmandsdalen med 70 skulpturer av norske og færøyske bønder og fiskere. Anlegget ble gjenåpnet etter omfattende restaurering i 2002.

Slots- og Ejendomsstyrelsen satser på aktiv formidling og engasjement for å komme de besøkende i møte. Anleggene skal være godt synlig og tilgjengelig for offentligheten. Ved Fredensborg Slott åpnes normalt den reserverte delen av hageanlegget for publikum i juli måned. Her kan man besøke urtehagen, som leverer friske grønnsaker til den kongelige husholdning, eller spasere i det moderne veksthus for tropiske og eksotiske planter, som ble innviet i 1995.

Slots- og Ejendomsstyrelsen forvalter ca. 25 slott og kulturhistoriske bygninger i Danmark. De har en egen nettside, og her kan du gå direkte til de enkelte slott, hager og andre kulturhistoriske eiendommer.

